

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ

PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE TEACHERS-CHOREOGRAPHERS

Стаття присвячується дослідженню деяких аспектів професійної культури майбутніх педагогів-хореографів. В статті проаналізовано хореографію як засіб, що забезпечує формування професійної культури майбутніх педагогів-хореографів у вищій школі.

На основі комплексного дослідження у статті конкретизовано сутність поняття «професійна культура майбутніх педагогів-хореографів» та обґрунтовано її важливість для процесу професійної підготовки.

Мета статті – проаналізувати сутність професійної культури майбутніх педагогів-хореографів.

Визначено, що є необхідність модернізації процесу підготовки педагогів-хореографів у вищій школі шляхом впровадження в навчальні плани окремих як обов'язкових, так і вибіркових дисциплін, передусім тих, які спрямовані на ефективнішу їхню професійну культуру.

Висвітлено, що музичні рухливі ігри формують професійну культуру майбутніх хореографів завдяки своїй природі, художнім образним розкриттям певних життєвих явищ, ситуацій, характерів героїв, тобто емоційно впливають на психіку та на професійну діяльність здобувачів вищої освіти. Обґрунтовано, що формування музичальності та ритмічності й ціннісної регуляції в освітньому процесі майбутнього вчителя хореографії є необхідними елементами.

Констатовано, що формувальна роль хореографії для формування професійної культури майбутніх хореографів є розвитком естетичної свідомості людини й має освітню та терапевтичну значущість.

Доведено, що формування професійної культури відбувається одночасно з інтелектуальним розвитком здобувачів вищої освіти, якого неможливо досягти тільки завдяки збільшенню обсягу знань. Це стосується й майбутніх педагогів-хореографів. Завдання викладачів хореографії закладу вищої освіти – розширити й урізноманітнити емоційну сферу здобувачів вищої освіти для більш успішного процесу формування професійної культури майбутніх педагогів-хореографів.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, професійна культура майбутніх хореографів, педагогів-хореографів, хореографічні здібності.

The article is devoted to the study some aspects of professional culture of future teachers-choreographers. The article analyzes choreography as a means of ensuring the formation of professional culture of future teachers-choreographers in higher education.

Based on a comprehensive study, the article specifies the essence of the concept of "professional culture of future teachers-choreographers" and substantiates its importance for the process of professional training.

The purpose of the article is to analyze the essence of the professional culture of future teachers-choreographers.

It is determined that there is a need to modernize the process of training choreographers in higher education by introducing into the curriculum some both compulsory and elective subjects, especially those aimed at their more effective professional culture.

It is highlighted that musical moving games form the professional culture of future choreographers due to their nature, artistic figurative disclosure of certain life phenomena, situations, characters, emotionally affect the psyche and professional activities of higher education.

It is substantiated that the formation of musicality and rhythm and value regulation in the educational process of the future teacher of choreography are necessary elements.

It is stated that the formative role of choreography for the formation of professional culture of future choreographers is the development of human aesthetic consciousness and has educational and therapeutic significance.

It is proved that the formation of professional culture occurs simultaneously with the intellectual development of higher education, which can not be achieved only by increasing the amount of knowledge. This also applies to future choreographers. The task of teachers of choreography of higher education is to expand and diversify the emotional sphere of applicants for higher education, future teachers of choreography for a more successful process of forming the professional culture of future teachers of choreography.

Key words: applicants for higher education, professional culture of future choreographers, teachers-choreographers, choreographic abilities.

УДК 37.01:24.01
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/37.62>

Юй Хайной,

аспірантка кафедри педагогіки
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Хореографія є потужним засобом формування професійної культури майбутніх хореографів. Танцюючи, майбутні хореографи вчаться володіти власними почуттями й мати високий рівень культури як професійного, так і особистісного спілкування.

На думку вітчизняного науковця Н. Терешенко, українська хореографія була сформована до початку 40-х років ХХ століття і передбачала далекосяжні плани естетичного виховання як молоді, так і дорослого населення. Науковцем доведено, що «мистецтво хореографії функціонує як засіб, що забезпечує обмін почуттями, думками, сма-

ками, оцінками, а відтак танцю іманентно властива здатність втілювати, зберігати і транслювати естетичні цінності, які не можуть жодним іншим способом формуватися у специфічному виховному процесі» [6, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У статті проаналізовано наукові доробки вітчизняних науковців, як-от: П. Горголь – щодо хореографії як засобу формування емоційної сфери студентів; О. Мартиненко – щодо методики роботи з хореографічним колективом; Т. Сердюк – щодо педагогічного потенціалу хореографічного мистецтва у формуванні особистості майбутнього вчителя; дисертаційне дослідження Н. Терешенко

щодо естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеними частинами загальної проблеми є вивчення процесу опанування здобувачами вищої освіти умінь і навичок професійної культури, що підвищує упевненість і самооцінку майбутніх хореографів.

Мета статті – проаналізувати сутність професійної культури майбутніх педагогів-хореографів.

Виклад основного матеріалу. Для вивчення процесу формування професійної культури майбутніх хореографів необхідно пам'ятати, що в закладах загальної середньої освіти відповідну роботу зведено до ознайомлення з танцювальним мистецтвом, формуванням загальних уявлень про хореографію як вид візуального мистецтва, накопичення елементарних мистецько-хореографічних знань.

Погоджуємося з твердженням Т. Сердюк, що використання музичного репертуару В. Верховинця «поліпшило професійну підготовку студентів-хореографів, збагатило цікавими формами й методами виховання підростаючого покоління, сприяло формуванню акторської майстерності студентської молоді та ціннісного ставлення майбутніх педагогів до хореографічного мистецтва» [5, с. 165–171]. Вважаємо за потрібне звернути увагу дослідників на те, що музично-рухливі ігри формують професійну культуру майбутніх хореографів завдяки своїй природі, художньо-образного розкриття певних життєвих явищ, ситуацій, характерів героїв, тобто емоційно впливають на психіку та на професійну діяльність молоді.

Необхідно для нашого дослідження розглянути деякі аспекти «професійного відбору (конкурсні вступні випробування) учнів до спеціалізованих професійних хореографічних закладів освіти (балетних шкіл, училищ, студій). Зазначимо, що це відбувається в три етапи. До кожного наступного етапу допускають вступників, які успішно пройшли попередні випробування. 1) попередній відбір – визначення зовнішніх сценічних даних (постава, пропорції тіла, фізична статура окремих частин тіла); 2) медична комісія – визначення особливостей будови скелета, м'язів, стану нервової системи, серця, легенів, вестибулярного апарату, слуху, зору; 3) визначення художніх здібностей вступника (музикальність, танцювальність, координація, пластичність, ритмічність, моторика, емоційно-образна виразність, артистичні здібності)». Проте є й інший підхід до набору учнів до самодіяльних хореографічних колективів: «1) це пов'язано з метою роботи закладів позашкільної освіти, які спрямовані на загальний художній естетичний розвиток дітей; 2) з віковими особливостями учнів, здебільшого це діти дошкільного віку, які сприймають інформацію та можуть діяти в умо-

вах організації лише ігрової діяльності; 3) комерціалізація послуг додаткової освіти, яка передбачає залучення дітей до хореографічної діяльності не лише за наявності в них спеціальних здібностей, а за інтересом до цього виду діяльності» [4, с. 93].

Для нашого дослідження необхідно звернути увагу на формування музикальності та ритмічності й ціннісної регуляції в освітньому процесі майбутнього вчителя хореографії.

Хореографічні здібності – це індивідуальні особливості людини, що відповідають умовам успішного засвоєння та виконання нею хореографічної діяльності і включають у себе такі структурні компоненти: «1) анатомо-фізіологічні дані (пропорції тіла, особливості постави, виворітність тазостегнових суглобів і стоп, підйом стопи, танцювальний крок, гнучкість тіла, стрибок, координація рухів); 2) музично-ритмічні дані (чуття музичного ритму, музично-рухова координація); 3) артистичні дані (рухлива міміка, чуття пози, здатність до перевтілення та творчої імпровізації); 4) мотиваційно-особистісні особливості (інтерес до хореографічного мистецтва, енергійність, висока працездатність та висока мотивація досягнень)» [4, с. 90].

Перевірка музичних даних включає визначення рівня розвитку чуття ритму та музично-рухової координації. Для визначення чуття ритму пропонуються звукові ритмічні завдання-моделі, вирішення яких передбачає вміння сприйняти задану хореографом чи концертмейстером ритмічну структуру, а потім простукуванням або ударами відтворити її. Зазвичай пропонуються завдання з різним ступенем складності: з 2-х, 6-и і 8-и вступними (залежно від вікових можливостей та індивідуальних особливостей).

Музично-рухова координація в професійних методиках визначається шляхом виконання підготовленого танцювального етюд, в адаптованих – за допомогою передачі в русі характеру музики (темп, динамічні відтінки). Дітям можна запропонувати виконати рух по колу, поступово прискорюючи або уповільнюючи темп.

Маємо погодитися з твердженням, що «перевірка артистичних даних і творчих здібностей передбачає виявлення рухливості міміки, чуття пози, здатність до перевтілення та творчої імпровізації. Під час професійного відбору артистичні дані перевіряються під час виконання танцювального етюд, а також виконання спеціальних завдань з акторської майстерності» [4, с. 96–97].

У процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти – майбутніх хореографів – необхідно пам'ятати, що ритмічне виконання рухів забезпечує якоюсь мірою формування професійної культури майбутніх хореографів. Саме позитивні емоції, викликані ритмічним виконанням рухів, підсилюють ефект їхнього впливу як на організм взагалі, так й на формування професійної культури

майбутніх фахівців зокрема. Науковці вважають (П. Коваль), що завдяки музично-ритмічним іграм формуються емоційно-чуттєва сфера, естетичні почуття й професійна культура хореографів.

Формувальна роль хореографії для формування професійної культури майбутніх хореографів є розвитком естетичної свідомості людини, має освітню та терапевтичну значущість (В. Рибалка).

Сформованість професійно-хореографічних умінь майбутнього педагога-хореографа у закладах освіти забезпечує збагачення емоційно-почуттєвого, інтелектуального, духовно-творчого досвіду, що виступає суттєвим фактором його професійної культури. «Професійна діяльність майбутнього вчителя хореографії впливає на його психічний стан, формує моторні звички, зміцнює пам'ять, стійкість, зосередженість та розподіл уваги, стимулює творчу фантазію. Оволодіння духовно-матеріальними здобутками людства, закодованими в танцях, відбувається в результаті усвідомлення відповідних значень і символів» [2, с. 27]. Отже, використання в освітньому процесі хореографії як засобу формування професійної культури сприяє тому, що в здобувачів вищої освіти посилюється інтерес до обраної професії. Вони формують професійну культуру та усвідомлюють значущість власної професійної хореографічної діяльності.

Погоджуємося з результатами дослідження Н. Терешенко, які доводять, що такі показники формування професійної культури, як: обізнаність у мистецтві бальної хореографії, уміння аналізувати та оцінювати хореографічні явища; сформованість навичок сприймання хореографічних явищ; мотивація до пізнання та самореалізації під час виконання бальних танців; уміння відтворювати хореографічний текст, технічність виконання танців; артистизм, фізичні дані та хореографічні здібності ґрунтуються на танцювально-ігрових методиках та дають можливість комплексно підходити до процесу формування професійної культури майбутніх хореографів [6, с. 130–131].

Маємо зазначити, що в наш час не до кінця вивченими є методи формування професійної культури майбутнього педагога-хореографа. Саме тому вважаємо, що важливою умовою для її формування залишається спеціально організована освітня діяльність у закладах вищої освіти.

Також вважаємо доцільним твердження науковця Н. Терешенко, що в формуванні професійної культури важливим є «естетичне виховання засобами бальної хореографії як процес оволодіння старшокласниками основами цього виду мистецтва, яке спрямоване на поглиблення мотивації до цього виду мистецтва та до занять хореографією, розширення знань у сфері хореографії, зокрема бальної, та особливостей виконання танців, на удосконалення комплексу виконавсько-

інтерпретаційних умінь та розвиток креативності та здатності до комунікації у партнерських взаєминах» [6, с. 5–6].

Одним із складників процесу формування професійної культури майбутніх хореографів вважаємо формування естетичної вихованості як здобувачів вищої освіти, так і учнів закладів загальної середньої освіти, яка формується засобами хореографії (особливо важливо це для учнів старшої школи), – це інтегральна особистісна якість учасника колективу танцю, яка «виявляє себе у сформованості ціннісної позиції щодо танцювального мистецтва, здатності юних танцівників до поглиблення хореографічних знань і шануванні танцювальних традицій та позитивному ставленні до інших національних танцювальних культур» [6, с. 6].

Спираючись на дослідження вітчизняної вченої С. Грищенко щодо самовдосконалення особистості, можемо стверджувати, що вміння і звички в професійній діяльності «формуються на основі почуттів й переконань». Саме тому процес формування професійної культури майбутніх педагогів-хореографів є досить тривалим процесом. Успішність цього процесу пов'язана з активною професійною діяльністю та є основою для професійного самовдосконалення [3, с. 23].

Формування професійної культури відбувається одночасно з інтелектуальним розвитком здобувачів вищої освіти, якого неможливо досягти тільки завдяки збільшенням обсягу знань. Це стосується й майбутніх педагогів-хореографів. Уміння оперувати хореографічним матеріалом, знаходити подібність і відмінність, аналізувати й синтезувати, установлювати взаємозв'язки – саме ці способи формування професійної культури, що поєднують хореографічне мислення з мисленням у загальноприйнятому розумінні цього поняття. За допомогою процесу формування професійної культури майбутніх хореографів відбувається переосмислення й узагальнення життєвих вражень здобувачів вищої освіти, відтворюється у свідомості хореографічний образ. Також важливо пам'ятати, що процес формування професійної культури майбутніх хореографів передбачає створення викладачем ЗВО емоційно насиченого заняття.

Для нашого дослідження важливо спиратися на твердження науковця П. Анохіна, який зазначав, що «емоції – це об'єктивно існуюче явище природи; вони супроводжують все наше життя й допомагають нам якнайшвидше визначати корисність та шкідливість сформованих у цей момент зовнішніх або внутрішніх ситуацій» [1, с. 19–54].

Висновки. Отже, зазначимо, що професійна культура формується не тільки завдяки освітній інформації, а і її емоційній передачі від викладача до здобувача вищої освіти. Тому так важливо під час освітнього процесу викликати в здобувачів

вищої освіти позитивні емоції, які й характеризують професійну культуру майбутнього педагога-хореографа.

Завдання викладача-хореографа закладу вищої освіти – розширити й урізноманітнити емоційну сферу здобувачів вищої освіти, майбутніх педагогів-хореографів для більш успішного процесу формування професійної культури майбутніх педагогів-хореографів.

Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо методичні засади роботи з хореографічним колективом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Анохин П.К. Теория функциональной системы. *Успехи физиол. наук.* 1970. Т. 1. № 1. С. 19–54.
2. Горголь П.С. Хореографія як засіб формування емоційної сфери студентів. *Проблеми розвитку сучасного хореографічного мистецтва та шляхи їх вирішення* : Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. Луганськ, 17–18 листоп. 2011 р. Луганськ : Вид-во ЛДІМК, 2011. С. 26–30.
3. Грищенко С.В. Самовдосконалення особистості : монографія. Чернігів : Видавництво «Десна Поліграф», 2019. 192 с.
4. Мартиненко О. Методика роботи з хореографічним колективом: теорія і практика: підручник для здобувачів першого рівня вищої освіти спеціальностей 024 Хореографія, 014 Середня освіта (Хореографія). Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. 390 с.
5. Сердюк Т.І. Педагогічний потенціал хореографічного мистецтва в формуванні особистості майбутнього вчителя. *Наукові записки* : зб. наук. ст. НПУ імені М.П. Драгоманова. Вип. № 63. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. С. 165–171.
6. Терешенко Н.В. Естетичне виховання старшокласників засобами бальної хореографії: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. Київ, 2019. 270 с.